

BILDANDE AV SVARTÅNS NATURRESERVAT, FILIPSTADS OCH HAGFORS KOMMUN

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen det område som avgränsas med den svarta heldragna linjen på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Områdets exakta gränser fastställs vid en inmätning av Lantmäteriet.

Länsstyrelsen beslutar vidare med stöd av 7 kap. första stycket 7 § miljöbalken (1998:808) att upphäva sitt beslut (från den 19 mars 1984, dnr 11.1211-1964-83) gällande naturvårdsområdet Brattforsheden (naturreservat enl. MB) i Filipstad, Hagfors och Karlstad kommuner med tillhörande föreskrifter och skötselplan för den del av naturvårdsområdet som omfattas av Länsstyrelsens förklaring enligt ovan.

Länsstyrelsens beslut om upphävande gäller endast under förutsättning att Länsstyrelsens beslut om bildande av nytt reservat för området vinner laga kraft.

Naturreservatets namn ska vara **Svartåns naturreservat**.

Syfte med reservatet

Svartåns naturreservat bildas i syfte att vårda och bevara biologisk mångfald i och längs ett i huvudsak fritt rinnande, meandrande vattendrag med hög grad av naturlighet. Fria vandringsvägar för vattenlevande organismer och värdefulla livsmiljöer för arter i vattendraget ska återställas och bevaras. Vattenmiljöerna hänger samman med omgivande strand- och skogsmiljöer och syftet är även att dessa miljöer med tillhörande skyddsvärda arter ska bevaras. Reservatet ska bidra till gynnsam bevarandestatus i den biogeografiska regionen för förekommande habitat och arter inom Natura 2000.

Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftsliv.

Syftet ska nås genom att vattendragets struktur och hydrologi ska återställas och därefter utvecklas fritt efter naturliga processer. I mindre omfattning kommer skötselåtgärder vidtas i områdets skogar, stränder samt våtmarker för att återställa och bevara förutsättningarna för prioriterade naturvärden.

Lämpliga åtgärder vidtas även för att underlätta allmänhetens möjlighet till friluftsliv i området.

Föreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla.

Föreskrifterna gäller inte de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med reservatet och som framgår av föreskrifterna under B nedan. Föreskrifterna gäller inte heller förvaltares skötsel enligt fastställd skötselplan.

Föreskrifterna gäller inte heller av Länsstyrelsen utförd eller beställd röjning av kulturlämningar, under förutsättning att detta sker i samråd med reservatsförvaltningen.

Föreskrifterna gäller inte heller den uppföljning av områdets skötsel och naturvärden eller av miljöns utveckling i stort, inklusive nödvändig provtagning och insamling av bestämningsmaterial, som utförs av eller på uppdrag av Länsstyrelsen eller Naturvårdsverket. Sådana undersökningar skall ske i samråd med reservatsförvaltningen.

Fisket regleras ej i reservatsföreskrifterna. Svartån ingår i Alstern-Lungerns och Lidsjön-Grässjöns fiskevårdsföreningar där Svartån idag nyttjas till småskaligt fritidsfiske. Föreningarnas nuvarande fiskeregler bedöms vara förenliga med reservatsbeslutets syften. Om fisket i framtiden riskerar att motverka syftet med reservatet kan reservatsbeslutet komma att revideras med avseende på föreskrifter för fisket.

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 4).

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. avverka träd eller buskar eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfällor
2. dämna eller vidta vattenreglering
3. i vattenområden uppföra ny damm eller andra anläggningar som har en reglerande eller dämmande effekt, anlägga erosionsskydd, bortleda vatten, fylla, påla, gräva, spränga eller rensa
4. vidta andra åtgärder om åtgärden kan förändra vattnets djup eller läge
5. uppföra ny-, till- eller ombyggnad, annan anläggning eller anordning på mark eller i vatten
6. rensa befintliga diken
7. utföra dikning eller markavvattnande åtgärd
8. schakta, tippa, gräva, borra eller anordna upplag
9. vaska efter guld eller andra mineral
10. anlägga ledning i mark, luft eller vatten
11. framföra motorfordon, exempelvis traktor, snöskoter och terränghjuling (sk fyrhjuling)

12. förvara, hantera eller sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, gödselmedel eller växtnäringsämnen
13. inplantera djur (inklusive fisk), växter eller andra organismer

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att:

14. sprida eller använda kalk
15. genomföra biotop- eller fiskevårdande åtgärder

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter förpliktas att tåla:

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla att följande anordningar uppförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatets yttergränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar
2. anläggande, utmärkning och underhåll av markerad led och parkeringsplats
3. uppsättande och underhåll av informationstavlor vid parkeringsplats och längs markerad led
4. undersökningar av flora och fauna, mark- och vattenförhållanden samt markering av därtill hörande provtytor
5. restaureringsåtgärder i form av avverkning, röjning, gallring och ringbarkning
6. naturvårdsbränning och nödvändiga skyddsåtgärder som upprättande av brandgator, grävning av branddammar, samt eftersläckning
7. friläggning av sand
8. igenläggning av diken
9. uppsättande av kalkdoserare
10. borttagande av vandringshinder
11. utrivning av dammar
12. återställning efter flottledsrensning och skapande av död ved i vattendraget

För översiktlig information om var föreskrifterna under B ska genomföras hänvisas till karta, bilaga 3.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet, samt om ordningen i övrigt inom reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bryta kvistar, fälla, skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar
2. framföra motorfordon, exempelvis traktor, snöskoter och terränghjuling (sk fyrhjuling)
3. elda annat än på angiven plats

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att:

4. samla in ryggradslösa djur, t ex insekter och musslor
5. samla in mossor, lavar, vedsvampar eller vattenlevande växter
6. i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra naturvetenskapliga eller andra undersökningar

UNDANTAG från A-föreskrifterna:

Föreskrifterna under A ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av den allmänna väg som korsar vattendraget på två ställen, dock ska sådant underhåll ske med största möjliga hänsyn till naturreservatets syften. För större vägrelaterade arbetsföretag som kan antas ha en betydande påverkan på Svartån krävs prövning enligt reservatsföreskrifterna.

Föreskrifterna A1, A8, A10 och A11 gäller inte underhåll och felavhjälpning vid befintliga luftledningar under förutsättning att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskrifterna A1, A6, A8 och A11 gäller inte nyttjande och underhåll av de skogsbilvägar som löper genom området. Underhåll av skogsbilvägarna skall samrådas med reservatsförvaltaren.

Föreskriften A1 gäller inte slyröjning eller kvistning för underhåll av befintliga stigar.

Föreskriften A6 gäller inte det tillståndsgivna markavvattningsföretaget ”Forshyttans dikningsföretag 1938”, som berör fastigheterna Forshyttan. 1:17 och 1:68, dock krävs samråd med Länsstyrelsen.

Föreskriften A8 gäller inte arkeologiska undersökningar i anslutning till befintliga fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar under förutsättning att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskriften A11 gäller inte för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt (älg, hjort, björn, vildsvin) från området enligt terrängkörningsförordningen (1975:594 1§), i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske så att skador på mark och vegetation undviks.

Föreskrifterna under A ska inte utgöra hinder för uppsättande av kalkdoserare samt spridning av kalk för att motverka effekter av försurning i Svartån under förutsättning att det sker i enlighet med beslut från Länsstyrelsen.

UNDANTAG från C-föreskrifterna:

Föreskriften C1 gäller inte slyröjning eller kvistning för underhåll av befintliga stigar.

Föreskriften C2 gäller inte nyttjande av den allmänna väg och de skogsbilvägar som löper genom området.

Föreskriften C2 gäller inte för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt (älg, hjort, björn, vildsvin) från området enligt terrängkörningsförordningen (1975:594 1§), i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske så att skador på mark och vegetation undviks.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamling.

FASTSTÄLLANDE AV SKÖTSELPLAN

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 4).

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn	Svartåns naturreservat
Län	Värmland
Kommun	Filipstad och Hagfors
N2000-beteckning	SE0610178 Brattforsheden
Lägesbeskrivning	ca 15 km nordväst om Filipstad
Församling/Socken	Färnebo, Brattfors och Sunnemo socken
Topografisk karta	Topografiskt kartblad 11D NO
Ekonomisk karta	11D6i, 11D5i, 11D5h, 11D6h, 11D7h, 11D7g
Naturgeografisk region	28b, kuperad sydlig boreal
Kulturgeografisk region	Bergslagen
Fastighetsknutna rättigheter som reservatet berör	Marksamfälligheter Forshyttan S:1 (hyttebacke med tillhörande vattenområde) Forshyttan S:2 (vägar) Gräs S:1 (vägar) Gräs S:3 (Svartån) Gräsbosjön FS:1 (fiske i flera sjöar) Paradishyttan S:1 (vägar) Paradishyttan FS:2 (fiske i Svartån) Paradishyttan FS:5 (fiske i Svartån) Anläggningssamfälligheter Forshyttan GA:3 (utrymme i Forshyttan 1:61) Gräs GA:1 (väg) Rättigheter inom området Serv 1 (väg), belastar Gräsbosjön 1:8 Serv 2 (väg), belastar Gräsbosjön 1:8 Serv 3 (vattentäkt), belastar Forshyttan 1:74. Serv 4 (avlopp), belastar Forshyttan 1:61 Serv 5 (utrymme), belastar Forshyttan 1:61 Serv 6 (vattenkraft) Serv 7-10 (kraftledning), osäkert om det berör omr. Serv 11-17(kraftledning), osäkert om det berör omr.

	Lr 1 (starkström) Lr 2 (starkström)
Fastigheter	Duvenäs 1:23, Forshyttan 1:17, Forshyttan 1:68, Forshyttan, 1.61, Forshyttan 1:74, Forshyttan 1:20, Forshyttan 1:87, Forshyttan 1:94, Forshyttan 1:96, Gräs 2:48, Gräs 5:61, Gräs 8:1, Gräs 5:45, Gräs 5:7, Gräs 2:18, Paradishyttan 1:44, Paradishyttan 1:45, Paradishyttan 1:10, Paradishyttan 1:58, Paradishyttan 1:47, Paradishyttan 2:1, Paradishyttan 1:157, Paradishyttan 1:118, Paradishyttan 1:121, Gräsbosjön 1:37, Gräsbosjön 1:8, Sunnemo-Håkanbol 1:14, Sunnemo-Håkanbol 1:23. Mon 1:1, Rud 1:1, Tjärn 1:3.
Areal	763 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen Värmland

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

Svartån ligger inom Brattforshedens naturvårdsområde, bildat 1984. Enligt 9 §, lag om införande av MB, skall naturvårdsområde vid tillämpning av MB anses som naturreservat. Svartåns höga naturvärden utgör skäl att bilda ett särskilt naturreservat med skyddsföreskrifter som är anpassade för skyddet av vattendraget. Beslutet om naturreservatet Svartån ersätter i delar beslutet för Brattforshedens naturvårdsområde. Länsstyrelsen får helt eller delvis upphäva beslut som den meddelat enligt 7 kap. 4-6 §§ om det finns synnerliga skäl (7 kap. 7 MB). Det nya beslutet enligt 7 kap 4-6 §§ MB motsvarar minst i alla delar det äldre beslutet vad gäller skydd av naturen.

Svartån har sedan länge varit utpekad som ett vattendrag med höga naturvärden. Frågan om att bilda naturreservatet Svartån aktualiserades i och med att miljö kvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag" pekade på de fysiska vattenmiljöernas natur- och kulturvärden samt dessa miljöers arter som ska bevaras, samt att vattendraget delvis ligger inom ett Natura 2000-område. Länsstyrelsen påbörjade under 2006 utredning om områdesskydd vid Svartån. Dialogen med markägarna har varit omfattande med möten, fältvandringar och många skrivelser till de berörda markägarna.

Länsstyrelsen fick i mitten av mars 2008 kännedom om att skog avverkats inom det område som utreddes för bildande av naturreservat. Länsstyrelsen beslutade med anledning av detta om interimistiskt naturreservat för del av Svartån med syfte att förhindra fortsatt avverkning längs vattendraget samt andra åtgärder som bedömdes kunna påverka vattendraget negativt. Beslutet av interimistiskt naturreservat överklagades av markägare 22 april 2008. Regeringen avlog överklagandet. I mars 2011

förlängdes det interimistiska beslutet med 1 år, till och med 19 mars 2012. Även förlängningen av interimistiskt naturreservat överklagades av markägare med avslag som följd.

Markägarna tog tidigt ställning mot reservatsbildning varför markåtkomstfrågan ännu inte lösts i sin helhet.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

Synpunkter från myndigheter:

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget till beslut.

Skogsstyrelsen har inget att erinra och stöder förslaget till bildande av naturreservatet.

Sveriges Geologiska Undersökning har inget att erinra mot bildandet av naturreservatet.

Filipstads kommun ställer sig positivt till att naturvärdena och den biologiska mångfalden i området skyddas och bevaras för att tillgodose området för friluftsliv. Kommunen framför att man planerar att byta en äldre 3-kammarbrunn som ligger i anslutning till Svartån, Forshyttan, och önskar att reservatsföreskrifterna medger detta.

Hagfors kommun konstaterar att Svartån med dess raviner och Träjmossen finns med i kommunens prioriteringslista över vattendrag och våtmarker med höga naturvärden som bör få ett varaktigt skydd. Kommunen föreslår att man i skötselplanen tar med underhåll av de broar och spänger som inte har anknytning till skogsbilväg då dessa broar visar på tidigare vägar/stigar över älven och därmed är ett viktigt kulturarv. Kommunen framför vidare att det är viktigt att underhålla alla anordningar i området. Kommunen föreslår att Länsstyrelsen i skötselplanen lägger till en entré och informationsplats vid den befintliga P-platsen vid Gräs södra ände. Kommunen föreslår även att en stig från denna entréplats anknyter till offerkällan vid Träjmossen.

Synpunkter från sakägare:

Ett flertal markägare har gemensamt inkommit med en skrivelse.

Skrivelsen omfattar allmänna synpunkter mot reservatsbildning i stort samt mer specifika synpunkter kring reservatsbildningen för Svartån. Markägarna framför bland annat att reservat och andra skyddsformer inte ska inrättas mot markägarnas vilja. Vidare anser markägarna att marken runt Svartån redan har ett starkt skydd inom Brattforshedens naturvårdsområde och att reservatet inte tillför något extra skydd. Markägarna framför att Länsstyrelsen grundar sitt motiv till skydd på hot om utbyggnad av vattenkraft i Svartån och att detta borde kunnat lösas utan att bilda ett stort reservat. Markägarna anser att Länsstyrelsens resonemang om att skydda insektsfaunan genom ett smalt reservat kring Svartån saknar stöd i forskning. Markägarna anser vidare att reservatsprocesserna runt Svartån ska avbrytas och istället bör frivilliga överenskommelser eller avtal slutas med berörda markägare.

En markägare har inkommit med en separat skrivelse för att tillföra ärendet ytterligare kommentarer. Markägaren motsätter sig reservatsplanerna vid Svartån och lyfter fram historiken

kring markanvändningen i området. Markägaren framför bland annat att äganderätten inte respekteras och att de åtgärder som Länsstyrelsen önskar genomföra genom reservatsbeslutet är vida mer omfattande än vad som är motiverat.

Synpunkter från övriga:

Klarälvens vattenråd står inte i sändlistan men har i efterhand önskat ta del av remissen. Vattenrådet ställer sig positivt till att Svartån med omgivning får ett varaktigt skydd. Vattenrådet lyfter fram vikten av att dokumentera och utvärdera utrivning av dammarna samt att tillräckligt med medel avsätts för att utföra skötseln av reservatet.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Länsstyrelsen välkomnar bytet av Filipstads kommuns äldre 3-kammarbrunn. Prövning enligt reservatsföreskrifterna och gällande lagstiftning får göras i samband med åtgärden.

Hagfors kommuns förslag att i skötselplanen lägga till en entré och informationsplats i Gräs södra ände får eventuellt tas upp i ett senare skede. Även eventuell utvidgning av leder med följande underhåll av broar och spänger utöver de som ingår i Svartåleden får ses över i framtiden.

Bemötande av sakägarnas synpunkter:

Många av frågorna, inte minst de som rör Länsstyrelsens dialog och handläggning, har besvarats i flertalet skrivelser. Här bemöter Länsstyrelsen de delar av yttrandena som bedömts som mest relevanta för ärendet.

Vid bildande av ett naturreservat gör Länsstyrelsen avvägningar som syftar till att uppnå skyddsbehovet med ett minimum av intrång. Länsstyrelsen anser att den avgränsning som gjorts för Svartåns naturreservat är väl avvägd och många viktigt skyddsbehov tillgodoses. Länsstyrelsen vill poängtera att reservatsbildningen vid Svartån inte motiveras speciellt med skydd mot planer på vattenkraft. Motivet till skydd av Svartån utgörs delvis av strömmande och forsande partier som har ett mycket stort värde men även av att vattendraget har ett ovanligt välutvecklat meanderlopp med sandiga näs och erosionsbranter som utgör livsmiljö för hotade och ovanliga arter. En skyddszon vid vattendraget är betydelsefull för bevarandet av dessa värden. Även delar av skogen har höga naturvärden. Totalt sett har Svartån naturvärden som är unika för regionen.

Det är riktigt att delar av Svartån ingår i Brattforshedens naturvårdsområde tillika Natura 2000-område och därmed redan idag har ett visst skydd. De inskränkningar i pågående markanvändning som krävs för att ge Svartån ett långsiktigt skydd ryms inte inom beslutet om Brattforshedens naturvårdsområde. Natura 2000-områden är skyddade i miljöbalken, genom att alla verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön är tillståndspliktiga. Detta utgör dock inget långsiktigt skydd. Det faktum att ett område ingår i Natura-2000 löser inte heller frågan kring markägarnas kompensation för inskränkningar i markanvändningen. Genom att bilda Svartåns naturreservat blir skyddet av vattendraget mer

omfattande, enhetligt och långsiktigt samtidigt som markägarna omedelbart kompenseras för inskränkningen det innebär.

De inkomna synpunkterna föranleder ingen ändring av förslag till beslut.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING

Beskrivning av omgivande landskap och reservatet

Svartåns naturreservat ligger mellan Bosjön i Filipstads kommun och Grässjön i Hagfors kommun. Vattendraget är ungefär 28 km (tillflöden ej inräknade) och reservatsområdet omfattar 761 ha. Svartåns naturreservat ligger till största delen inom Brattforshedens naturvårdsområde och tillika Natura 2000 område, men delar av vattendraget (sträckan Forshyttan – Bosjön) ligger nordost om Brattforshedens naturvårdsområde. Svartån med sitt tillrinningsområde är ett av länets största vattenområden som för närvarande inte regleras för vattenkraftproduktion. Avrinningsområdet är vid utloppet i Grässjön 193 km². Avrinningsområdet domineras av skogsmark och har en sjöandel på 5 %. Medelvattenföringen i Svartån är 2,7 m³/sekund. Svartån ingår i Klarälvens avrinningsområde och har via Grässjön, Lidsjön, Rådasjön och slutligen Årosälven förbindelse med Klarälven.

Svartån från Bosjön till Grässjön förändras i sin karaktär från strömmande, med lövskogsdominerade stränder, till lugnflytande och meandrande, med barrskog utmed stränderna. Inom området förekommer tre större mossar, området är annars relativt myrfattigt och vattnet är mycket klart.

Svartån rinner till största delen genom isälvssand och på flera ställen syns den mäktiga nedskärningen i sandlagret tydligt. Vattendraget har ett kraftigt meandrande förlopp, där en ständigt pågående erosions- och sedimentationsprocess längs stränderna skapar viktiga miljöer för bland andra insekter och fåglar. Svartåns sandstränder är viktiga miljöer för flera ovanliga och rödlistade insektsarter. I anslutning till sandstränderna uppträder gräs- och örtrika luckor i granblandskogen.

Svartån utgörs på flera sträckor av vattenanknutna nyckelbiotoper i huvudsak bestående av fina strömvattensträckor, men det finns även några forsande partier. Svartån hyser en svag population av den rödlistade flodpärlmusslan. I Svartån har man tidigare noterat flodkräfta. Vid de senaste provfisketillfällena fångades inga kräftor, men på grund av vattendragets längd och variation kan det inte uteslutas att det fortfarande finns lokaler med flodkräftor kvar. I vattendraget finns även de flesta vanliga förekommande arter för strömmande vatten såsom öring, bergsimpa, stensimpa, abborre, gädda, lake, mört och elritsa. Det förekommande öringbeståndet är skyddsvärt i sig men är dessutom av största vikt för flodpärlmusslans fortplantning eftersom denna i ett av sina livsstadier parasiterar på gälarna av unga öringar. Svartån har i perioder

uppvisat försurningspåverkan och för att stabilisera pH inleddes 1986 kalkning av uppströms liggande vatten. Motiv för kalkningen är flodpärlmussla, flodkräfta och öring.

Den största delen av den omgivande skogen utmed Svartån utgörs främst av tall, gran, glas- och vårtbjörk, grå- och klipbal och är till största delen ung till medelålders med inslag av äldre träd. Den ur naturvårdssynpunkt mest intressanta skogen kan grovt delas in i grandominerad ravinskog, torr sandtallskog och betespräglad granblandskog. Skogen har brukats under lång tid i området. Till Svartån ansluter flera bäckar som förstärker intrycket av det speciella ravinssystem som skurit ner i den lösa isälvsanden. Skogen utmed flera av tillflödena har en ganska hög ålder och på vissa platser är skogen naturskogsartad granskog med hög andel lågor i och kring vattendragen. Området har höga naturvärden knutna till ravinerna med gamla träd, rikligt med död ved och fuktigt klimat. I solexponerade övre delar av ravinerna och i branta sluttningar mot Svartån finns partier med gles sandtallskog. Dessa områden uppvisar delvis tunnare humusskikt och inslag av sandblottor och enstaka brandstubbar. Delar av den ingående skogsmarken kan sannolikt på sikt även utvecklas mot ett mer naturskogsliknande tillstånd.

I området finns intressanta kulturhistoriska lämningar. Svartån har utnyttjats som flottled och på vissa sträckor längs vattendraget syns stenmaterial som rensats upp i samband med flottningen. I Svartåhyttan finns rester av en damm samt hyttruiner och andra industrilämningar från tidig järnhantering under 1600-1800-talen. Svartåhyttan uppfördes 1687 som hjälphytta till de äldre Forshyttan och Paradishyttan. I början av 1900-talet nyttjades vattnet till elkraftproduktion. I området finns även gott om lämningar i form av kolbottnar, hålvägar och tjärdalar.

Motiv till skydd

Förekomsten av större oreglerade vattendrag (som inte utnyttjas för vattenkraft) med höga biologiska värden är begränsad i Värmland. Svartån har ett kraftigt meandrande lopp med sandstränder som är viktiga miljöer för flera ovanliga och rödlistade insektsarter. Svartån hyser bland annat öring och den skyddsvärda arten flodpärlmussla. Den omgivande skogen har en skyddsfunktion och är viktig ur naturvårdssynpunkt. Hoten mot naturvärdena utgörs i huvudsak av reglering för kraftändamål, modernt skogsbruk samt igenväxning av de öppna sandmiljöerna.

Flodpärlmusslan är en art vars utbredning och populationstäthet avsevärt försämrats under de senaste hundra åren, såväl internationellt, nationellt och regionalt. Orsakerna till artens tillbakagång är flera, bl.a. vattenkraftsutbyggnad, svaga öringsstammar, grumling och sedimentation till följd av skogs- och jordbruk, pärlfiske m.m. Arten är förtecknad i art- och habitatdirektivets bilaga 2, vilket innebär att EU:s medlemsländer ska verka för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus. Trots att Sverige hyser en stor andel av den europeiska populationen så är den svenska flodpärlmusselpopulationens trend nedåtgående, varför arten är uppsatt på den svenska rödlistan.

Den artrika och ovanliga insektsfauna som finns i anslutning till Svartån hotas vid reglering främst av en förändrad vattenregim med i snitt mindre vårfloder och/eller för ofta återkommande vattennivåfluktuationer. Vattnet, som främst under våren översvämmar stränder och låglänta näs, sätter sin prägel på miljön och vegetationen. De, främst sydvända, delar av näsen som hyser

insektsfaunan utgörs av en mosaik av blottad sand, gräs, halvgräs och örter där träden inte förmår växa. Vattenståndsvariationen, i kombination med påverkan av is, har skapat och upprätthållit de öppna strandmiljöerna. Även tidigare skogsbete och flottning bidrog till att hålla markerna närmast ån öppna. En reglering av Svartån för t.ex. vattenkraftsändamål skulle sannolikt medföra en kraftig försämring av förutsättningarna för både insektsfaunan och många vattenlevande organismer.

Genom att undanta vattendragets närmiljö från skogsbruk säkras skogsanknutna naturvärden samtidigt som viktiga förutsättningar för vattnets ekologi skapas. De skogsknutna naturvärdena består av raviner med naturskogsartad skog, sluttningar och krön med sandtallskog samt luckig, betespräglad strandskog.

Reservatsbildningen medför även möjligheten att på ett mångsidigt sätt restaurera vattendraget och dess omgivning till ett mer naturligt och för naturvärdena gynnsammare tillstånd än det som råder idag. I Svartån finns flera tre äldre dammar som utgör definitiva eller partiella vandringshinder.

Länsstyrelsen gör bedömningen att detta är ett mycket skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan säkerställas genom att det undantags från vattenkraftsutbyggnad, skogsbruk och andra verksamheter som påverkar vatten, mark, flora och fauna.

Överensstämmelse med planer, internationella åtaganden, miljökvalitetsmål med mera

Bildandet av naturreservatet Svartån är en del i Länsstyrelsens arbetet inom miljökvalitetsmålet "Levande sjöar och vattendrag". Svartån har i arbetet med "Levande sjöar och vattendrag" utpekats som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag ur fiskvårdssynpunkt och nationellt värdefullt vattendrag ur naturvårdssynpunkt. Delar av Svartån ingår i Brattforshedens Natura 2000-område, EU:s nätverk av skyddad natur, och är där utpekad som ett värdefullt vattendrag.

Svartån har i arbetet med EU:s vattendirektiv givits miljökvalitetsnormen god ekologisk status. Naturreservatsbildningen syftar till att säkerställa förekommande naturvärdens långsiktiga bevarande och upprätthållande av rådande miljökvalitetsnorm.

Beslutet följer nationella riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden. Beslutet överensstämmer med de riktlinjer som ges i åtgärdsprogrammen för bevarande av flodpärlmussla, rödlistade fjälltaggsvampar, brandgynnad flora och steklar i sandtallskog.

Beslutet bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Ingen kommunal detaljplan eller områdesbestämmelse enligt plan- och bygglagen finns som berör området. Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen, enligt den information Länsstyrelsen fått av Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans eller proportion mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde, ett ställningstagande som brukar refereras till som proportionalitetsprincipen. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att tillgodose reservatets syfte för allmänintresset, samtidigt som markägarna genom intrångsersättning och köp kompenseras för sin ekonomiska förlust.

Upplysningar

Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Eftersom området syftar till att bevara biologisk mångfald ska eventuella vindfällen och stormskadad skog lämnas. Bestämmelserna i 5, 6 och 10 och 29 §§ skogsvårdslagen ska inte tillämpas inom naturreservatet (se 4 § skogsvårdslagen). Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Hur man överklagar, se bilaga 6

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit byrådirektör Helena Malmestrand. I den slutliga handläggningen har även deltagit chefsjurist Lars-Ove Olsson, antikvarie Annie Johansson, enhetschef Anders Walldorf, verksamhetschef Torben Ericson samt länsråd Björn Sandborgh.

Eva Eriksson

Helena Malmestrand

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Karta, specifikation till B-föreskrifter
4. Skötselplan
5. Karta till skötselplan
6. Hur man överklagar

Sändlista

Sakägare

Bergvik Skog AB, Trotskatan 25, 791 71 FALUN

Björn Jonas Granfelt, Forshyttan Gästgivargården, 682 91 FILIPSTAD

Carola Svensson, Forshyttan 21, 682 91 FILIPSTAD

Eva Margareta Iréne Hassel, Stora Hornnäs 214, 660 52 EDSVALLA

Göran Persson, Strandvägen 5A, 683 40 UDDEHOLM

Elin Mari-Ann Persson, Gräs Övre Skomakaregården, 683 95 SUNNEMO

Görge Larsson, Paradisgård 1, 682 91 FILIPSTAD

Inger Britt-Marie Henriksson, Gräs Nedre Skomakaregården, 683 95 SUNNEMO

Inge Birger Henriksson, Gräs Nedre Skomakaregården, 683 95 SUNNEMO

Ingvor Margareta Gräsberg, Gräs, Ingridstugan 1, 683 95 SUNNEMO

Anna Carin Margareta Lind, Gräs Lindhem, 683 95 SUNNEMO

Per Tomas Gräsberg, Gräs Ingridstugan 2, 683 95 SUNNEMO

Jan Åke Sundelin, Paradisgård 213, 682 91 FILIPSTAD

Karin Margareta Sundelin, Paradisgård 213, 682 91 FILIPSTAD

Jonny Hylander, Öjersås Gård, 519 96 FOTSKÄL

Jörgen Hasbo, Forshyttan 51, 682 91 FILIPSTAD

Susanne Olsson, Forshyttan 51, 682 91 FILIPSTAD

Lennart Nyberg, Gräs Sandbäcken, 683 95 SUNNEMO

Isa Nyberg, Gräs Sandbäcken, 683 95 SUNNEMO

Maj Hasbo, Forshyttan 52, 682 91 FILIPSTAD

Uno Hasbo, Forshyttan 52, 682 91 FILIPSTAD

Ove Jansson, Forshyttan Vålen, 682 91 FILIPSTAD

Lovisa Björkner, Gräs Norstugan, 683 95 SUNNEMO
Joakim Björkner, Gräs Norstugan, 683 95 SUNNEMO
Prästlönetillgångar I Karlstads Stift, Box 186, 651 05 KARLSTAD
Sven Henrik Tågmark, Molkom 403, 660 60 MOLKOM
Per-Herman Larsson, Forshyttan Bron 10, 682 91 FILIPSTAD
Karita Larsson, Forshyttan Bron 10, 682 91 FILIPSTAD
Torbjörn Larsson, Krakerud 312 Kärbo, 660 60 MOLKOM
Skyddad personuppgift

Övriga berörda

Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM
Havs- och vattenmyndigheten, Box 11 930, 404 39 GÖTEBORG
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM
Skogsstyrelsen Region Svea, Box 387, 651 09 KARLSTAD
Sveriges geologiska undersökning, Box 670, 751 28 UPPSALA
Filipstads kommun, Kommunstyrelsen, Box 303, 682 27 FILIPSTAD
Hagfors kommun, Kommunstyrelsen, 683 80 HAGFORS
Filipstads kommun, Torild Karlsson Box 303, 682 27 FILIPSTAD
Hagfors kommun, Anna Sjörs, 683 80 HAGFORS
Trafikverket Region Väst, 405 33 GÖTEBORG
Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD
Grässjön - Lidsjön Fiskevårdsområdesförening, c/o Anders Bäcker, 683 95 SUNNEMO
Alstern - Lungen Fiskevårdsområdesförening, c/o Jan Witteberg, Vitteberg 210, 682 91
FILIPSTAD
Wermlands Ornitologiska Förening, c/o Björn Arvidsson, Lignellsgatan 3A, 654 63
KARLSTAD
Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39 A, 671 51 ARVIKA
Värmlands läns jaktvårdsförbund, Box 65, 660 60 MOLKOM
LRF, Länsförbundet i Värmlands län, Köpmannagatan 2⁴tr, 652 26 Karlstad
Klarälvens vattenråd, c/o Din Energi och Miljö Sverige AB, Signalhornsgatan 124, 656 34
KARLSTAD
Samhällsbyggnad
Miljöanalys

Lantbruksstöd

Förvaltning/naturvårdshandläggarna